CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL JEAN RICHARD DE LA TOUR
prezentate la 21 martie 2024[1]

Cauzele conexate C-498/22-C-500/22

Novo Banco SA – Sucursal en España,
Banco de Portugal,
Fundo de Resolução
împotriva
C.F.O. (C-498/22)
J.M.F.T.,
M.H.D.S. (C-499/22)
și
Proyectos, Obras y Servicios de Badajoz SL (C-500/22)

[cereri de decizie preliminară formulate de Tribunal Supremo (Curtea Supremă, Spania)]

„Trimitere preliminară – Reorganizarea și lichidarea instituțiilor de credit – Directiva 2001/24/CE – Articolele 3 și 6 – Transferul drepturilor, al activelor sau al pasivelor către o instituție-punte – Retransmitere către instituția de credit aflată în reorganizare – *Lex concursus* – Efectul unei măsuri de reorganizare în alte state membre – Recunoaștere reciprocă – Efectul neîndeplinirii obligației de publicitate a măsurii de reorganizare – Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolele 17, 21, 38 și 47 – Drept de proprietate – Protecție jurisdicțională efectivă – Protecția consumatorilor – Principiile securității juridice, protecției încrederii legitime, precum și egalității și interzicerii oricărei discriminări pe motiv de cetățenie – Directiva 93/13/CEE – Clauze abuzive”

I. Introducere

1. Cererile de decizie preliminară privesc interpretarea articolului 3 alineatul (2) și a articolului 6 din Directiva 2001/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 aprilie 2001 privind reorganizarea și lichidarea instituțiilor de credit[2], precum și a articolului 6 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii[3], citite în lumina articolelor 17, 21, 38 și 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene[4], precum și a principiilor securității juridice și protecției încrederii legitime.

1 Limba originală: franceza.

2 JO 2001, L 125, p. 15, Ediție specială, 06/vol. 4, p. 34.

3 JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273.

4 Denumită în continuare „carta”.

2. Aceste cereri au fost formulate în cadrul unor litigii între Novo Banco SA – Sucursal en España (denumită în continuare „Novo Banco Spania”), susținută de Banco de Portugal (Banca Portugaliei) și de Fundo de Resolução (Fondul de Rezoluție, Portugalia), pe de o parte, și mulți clienți ai Novo Banco Spania, care a succedat Banco Espírito Santo SA – Sucursal en España (denumită în continuare „BES Spania”), sucursala instituției de credit portugheze Banco Espíritu Santo SA (denumită în continuare „BES”) căreia i-a succedat Novo Banco SA în urma măsurilor de reorganizare adoptate de Banca Portugaliei, pe de altă parte. Cererile menționate privesc incidența acestor măsuri de reorganizare asupra a diferite contracte de produse și de servicii financiare.

3. Vom propune Curții, în primul rând, să statueze că lipsa publicării prevăzute la articolul 6 din Directiva 2001/24, care are ca scop să permită terților să exercite o cale de atac împotriva măsurii de reorganizare în statul membru de origine, nu are incidență asupra efectelor recunoașterii reciproce a acestei măsuri în statele membre gazdă. În al doilea rând, vom propune Curții să statueze că particularii nu se pot prevala de o încredere legitimă față de o bancă-punte creată în cadrul unei măsuri de reorganizare. În al treilea rând, vom propune Curții să statueze că creanțele reprezentând dreptul la despăgubiri în legătură cu un contract pot fi lăsate în pasivul unei bănci care face obiectul unei măsuri de reorganizare cu crearea unei bănci-punte căreia îi sunt transferate numai anumite active și anumite pasive.

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

1. Directiva 93/13

4. Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 prevede:

„Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor [a se citi «de către un profesionist»], în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze [a se citi «potrivit dispozițiilor sale»], în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.”

2. Directiva 2001/24

5. Considerentele (4), (6), (7), (11), (12) și (16) ale Directivei 2001/24 au următorul cuprins:

„(4) Ar fi de dorit să nu se renunțe la […] unitate[a] dintre o instituție și sucursalele sale, în cazul în care este necesar să se adopte măsuri de reorganizare sau să se deschidă o procedură de lichidare.

[…]

(6) Autoritățile administrative sau judiciare ale statului membru de origine trebuie să aibă competențe exclusive privind hotărârea și aplicarea măsurilor de reorganizare prevăzute de legislația și uzanțele în vigoare în acest stat membru. Datorită dificultății armonizării legislațiilor și uzanțelor din statele membre, este necesar să se instituie recunoașterea reciprocă de către statele membre a măsurilor luate de către fiecare dintre acestea, pentru refacerea viabilității instituțiilor de credit autorizate.

(7) Este esențial să se garanteze că măsurile de reorganizare adoptate de autoritățile administrative și judiciare ale statului membru de origine, precum și măsurile adoptate de persoanele sau instituțiile desemnate de către aceste autorități pentru administrarea acestor măsuri de reorganizare […] produc efecte în toate statele membre.

[…]

(11) Este necesar ca terții să fie notificați cu privire la punerea în aplicare a măsurilor de reorganizare în statele membre în care se află sucursale, atunci când aceste măsuri ar putea împiedica exercitarea unora din drepturile lor.

(12) Principiul egalității de tratament între creditori, în ceea ce privește posibilitățile lor de a exercita o cale de atac, impune autorităților administrative sau judiciare din statele membre de origine să adopte acele măsuri care le sunt necesare creditorilor din statul membru gazdă pentru a-și exercita drepturile de a acționa în termenul prevăzut.

[…]

(16) Egalitatea de tratament a creditorilor impune ca instituția de credit să fie lichidată conform principiilor unității și universalității, care impun autorităților administrative sau judiciare din statul membru de origine să aibă competență exclusivă, iar deciziile lor să fie recunoscute și capabile să producă, în toate celelalte state membre, fără nicio formalitate, efectele atribuite de legislația statului membru de origine, exceptând cazul în care prezenta directivă prevede altfel.”

6. Articolul 1 alineatul (1) din această directivă prevede:

„Prezenta directivă se aplică instituțiilor de credit și sucursalelor acestora înființate în statele membre, altele decât cele în care au sediul statutar, astfel cum sunt definite la articolul 1 punctele 1 și 3 din Directiva 2000/12/CE[5], sub rezerva condițiilor și scutirilor prevăzute la articolul 2 alineatul (3) din directiva menționată anterior.”

7. În conformitate cu articolul 2 a șaptea liniuță din Directiva 2001/24, „măsuri de reorganizare” înseamnă „măsuri destinate să mențină sau să restabilească situația financiară a unei instituții de credit și care ar putea afecta drepturile preexistente ale terților, inclusiv măsuri care implică posibilitatea unei suspendări a plăților, o suspendare a măsurilor de executare sau o reducere a creanțelor”.

8. Titlul II din această directivă, intitulat „Măsurile de reorganizare”, cuprinde articolele 3-8.

[5] Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 20 martie 2000 privind inițierea și exercitarea activității instituțiilor de credit (JO 2000, L 126, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 3, p. 198).

9. Articolul 3 din directiva menționată, intitulat „Adoptarea măsurilor de reorganizare – legea aplicabilă”, prevede:

„(1) Autoritățile administrative sau judiciare ale statului membru de origine sunt singurele competente să decidă cu privire la punerea în aplicare a uneia sau mai multor măsuri de reorganizare într-o instituție de credit, inclusiv în sucursalele stabilite în alte state membre.

(2) Măsurile de reorganizare se aplică în conformitate cu actele cu putere de lege, cu normele administrative și cu procedurile aplicabile în statul membru de origine, cu excepția cazului în care prezenta directivă prevede altfel.

Acestea produc efecte, în conformitate cu legislația statelor membre, în întreaga [Uniune Europeană], fără alte formalități, inclusiv față de terții din alte state membre, chiar dacă normele statului membru gazdă care le sunt aplicabile nu prevăd asemenea măsuri sau supun punerea lor în aplicare unor condiții care nu sunt îndeplinite.

Măsurile de reorganizare produc efecte în întreaga [Uniune] din momentul în care produc efecte în statul membru în care au fost luate.”

10. Articolul 6 din Directiva 2001/24, intitulat „Publicarea”, are următorul cuprins:

„(1) În cazul în care punerea în aplicare a măsurilor de reorganizare decise în temeiul articolului 3 alineatele (1) și (2) poate afecta drepturile terților într-un stat membru gazdă și dacă este posibilă o cale de atac în statul membru de origine împotriva deciziei prin care se impune măsura, autoritățile administrative sau judiciare ale statului membru de origine, administratorul sau orice altă persoană abilitată să facă acest lucru în statul membru de origine publică un extras din decizie în *Jurnalul Oficial [al Uniunii Europene*[6]] și în două ziare de circulație națională din fiecare stat membru gazdă, în special cu scopul de a facilita exercitarea dreptului la calea de atac în timp util.

(2) Extrasul din decizia prevăzută la alineatul (1) trebuie trimis cât mai curând posibil, prin mijloacele cele mai potrivite, Oficiului pentru Publicații Oficiale [al Uniunii Europene] și, de asemenea, celor două ziare de circulație națională din fiecare stat membru gazdă.

[…]

(4) Extrasul din decizia care urmează să fie publicată trebuie să specifice, în limba sau în limbile oficiale ale statelor membre în cauză, în special obiectul și baza legală a deciziei adoptate, termenele de exercitare a căilor de atac, indicând cu precizie și claritate data expirării acestor termene și adresa completă a autorităților sau instanței competente să judece calea de atac.

(5) Măsurile de reorganizare se aplică indiferent de măsurile prevăzute la alineatele (1)-(3) și își produc toate efectele față de creditori, cu excepția cazului în care autoritățile administrative sau judiciare ale statului membru de origine sau legislația acelui stat, care reglementează aceste măsuri, prevăd altfel.”

[6] Denumit în continuare „JO”.

11. Articolul 7 din această directivă, intitulat „Datoria de a informa creditorii cunoscuți și dreptul de a declara creanțe”, prevede la alineatul (1):

„În cazul în care legislația statului membru de origine impune declararea unei creanțe în vederea recunoașterii sale sau prevede notificarea obligatorie a măsurii creditorilor care au domiciliul, reședința obișnuită sau sediul statutar în acel stat, autoritățile administrative sau judiciare ale statului membru de origine trebuie să informeze de asemenea creditorii cunoscuți care au domiciliul, reședința obișnuită sau sediul statutar în alte state membre, în conformitate cu procedurile prevăzute la articolele 14 și 17 alineatul (1).”

12. Potrivit articolului 23 alineatul (1) din directiva menționată, punerea în aplicare a unor măsuri de reorganizare nu afectează dreptul unui creditor de a invoca compensarea creanței sale cu creanța instituției de credit, în cazul în care este permisă o asemenea compensare de către legea aplicabilă creanței instituției de credit.

13. Articolul 32 din aceeași directivă, intitulat „Cauze aflate pe rol”, prevede:

„Efectele măsurilor de reorganizare sau ale procedurilor de lichidare asupra unei cauze aflate pe rol cu privire la un bun sau un drept de care instituția de credit a fost lipsită sunt reglementate doar de legislația statului membru în care cauza se află pe rol.”

3. Directiva 2014/59/UE

14. Articolul 83 din Directiva 2014/59/UE[7], intitulat „Obligații procedurale ale autorităților de rezoluție”, prevede la alineatele (4) și (5):

„(4) Autoritatea de rezoluție publică sau asigură publicarea unei copii a ordinului sau a instrumentului prin intermediul căruia este luată măsura de rezoluție, fie a unei informări care sumarizează efectele măsurii de rezoluție și, mai exact, efectele asupra clienților de retail și, dacă este cazul, condițiile și perioada de suspendare sau limitare menționată la articolele 69, 70 și 71, prin următoarele mijloace:

(a) pe site-ul său internet oficial;

(b) pe site-ul internet al autorității competente, dacă aceasta este diferită de autoritatea de rezoluție și pe site-ul internet al [Autorității Bancare Europene (ABE)];

(c) pe site-ul internet al instituției aflate în rezoluție;

(d) în cazurile în care acțiunile, alte instrumente de proprietate sau instrumentele de datorie ale instituției aflate în rezoluție sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată, mijloacele utilizate pentru divulgarea informațiilor reglementate referitoare la instituția aflată în rezoluție, în conformitate cu articolul 21 alineatul (1) din Directiva 2004/109/CE[8].

7 Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 de instituire a unui cadru pentru redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții și de modificare a Directivei 82/891/CEE a Consiliului și a Directivelor 2001/24/CE, 2002/47/CE, 2004/25/CE, 2005/56/CE, 2007/36/CE, 2011/35/UE, 2012/30/UE și 2013/36/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului, precum și a Regulamentelor (UE) nr. 1093/2010 și (UE) nr. 648/2012 ale Parlamentului European și ale Consiliului (JO 2014, L 173, p. 190).

8 Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 15 decembrie 2004 privind armonizarea obligațiilor de transparență în ceea ce privește informația referitoare la emitenții ale căror valori mobiliare sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată și de modificare a Directivei 2001/34/CE (JO 2004, L 390, p. 38, Ediție specială, 06/vol. 7, p. 172).

(5) În cazul în care acțiunile sau instrumentele de proprietate ale acesteia nu sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată, autoritatea de rezoluție se asigură că documentele care atestă existența instrumentelor menționate la alineatul (4) sunt trimise acționarilor și creditorilor ai instituției aflate în rezoluție care sunt cunoscuți din registrele sau bazele de date ale instituției aflate în rezoluție care sunt disponibile autorității de rezoluție."

15. Articolul 117 din această directivă, intitulat „Modificări aduse Directivei [2001/24]", prevede la punctul 1 adăugarea, la articolul 1 din această directivă, a alineatului (5), potrivit căruia „[a]rticolele 4 și 7 din prezenta directivă nu se aplică în cazul în care se aplică articolul 83 din Directiva [2014/59]".

16. În temeiul articolului 130 alineatul (1) din Directiva 2014/59, termenul stabilit de transpunere a acesteia era 31 decembrie 2014.

17. În conformitate cu articolul 131 din directiva menționată, aceasta a intrat în vigoare în a douăzecea zi de la data publicării în JO, și anume la 2 iulie 2014.

B. Dreptul spaniol

18. Articolul 19 alineatul 1 din Ley 6/2005 sobre saneamiento y liquidación de las entidades de crédito (Legea 6/2005 privind reorganizarea și lichidarea instituțiilor de credit)[9] din 22 aprilie 2005, care a transpus Directiva 2001/24 în ordinea juridică spaniolă, prevede:

„Atunci când, în ceea ce privește o instituție de credit autorizată într-un stat membru […], care deține cel puțin o sucursală sau care prestează servicii în Spania, s-a adoptat o măsură de reorganizare sau s-a inițiat o procedură de lichidare, măsura sau procedura respectivă va produce toate efectele în Spania, fără alte formalități, cu aceeași celeritate precum în statul membru în care s-a adoptat măsura sau s-a inițiat procedura."

C. Dreptul portughez

19. Articolul 145-C și următoarele din Regime Geral das Instituições de Crédito e Sociedas Financeiras (Regimul general al instituțiilor de credit și al societăților financiare), introduse prin Decreto-Lei nº 31-A/2012 (Decretul-lege nr. 31-A/2012)[10] din 10 februarie 2012, reglementează măsurile de reorganizare și de rezoluție a instituțiilor de credit și a societăților financiare.

III. Situația de fapt din litigiile principale și întrebările preliminare

A. Cauza C-498/22

20. La 11 decembrie 2006, C.F.O. a încheiat, în calitate de consumator, cu BES Spania un contract de împrumut cu garanție ipotecară care conținea o clauză privind rata minimă a dobânzii sau o clauză „prag" de 2 %.

[9] BOE nr. 97 din 23 aprilie 2005, p. 13912.

[10] *Diário da República*, Suplimentul 1, seria 1, nr. 30 din 10 februarie 2012.

21. Prin hotărârea din 9 mai 2013, Tribunal Supremo (Curtea Supremă, Spania) a declarat că astfel de clauze „prag” erau abuzive ca urmare a lipsei de transparență. La cererea C.F.O. adresată BES Spania, prin care i-a solicitat să nu mai aplice clauza „prag” cuprinsă în contractul său de împrumut ipotecar, BES Spania a încetat să aplice această clauză începând cu luna iunie 2013.

22. În temeiul regimului general al instituțiilor de credit și al societăților financiare și în contextul gravelor dificultăți financiare ale BES, Consiliul de administrație al Băncii Portugaliei a adoptat, prin decizia din 3 august 2014, modificată prin decizia din 11 august 2014 (denumită în continuare „decizia din luna august 2014”), măsuri denumite „de rezoluție” a acestei instituții de credit.

23. Prin această decizie, Banca Portugaliei a decis să creeze o bancă-punte, Novo Banco, căreia i-au fost transferate activele, pasivele și alte elemente extrabilanțiere ale BES descrise în anexa 2 la decizia menționată.

24. Printre elementele de pasiv excluse de la transferul către Novo Banco figurau printre altele „orice răspunderi sau evenimente neprevăzute, în special cele rezultate din fraudă sau din încălcarea dispozițiilor sau a deciziilor de reglementare, penale sau administrative”.

25. În urma acestui transfer, Novo Banco Spania a devenit creditorul ipotecar al împrumutului încheiat la 11 decembrie 2006 și a început să factureze către C.F.O. ratele lunare de rambursare a acestuia.

26. La 3 octombrie 2014, Banco de España (Banca Spaniei) a publicat un aviz în *Boletín Oficial del Estado* în care se arăta că, prin decizia din luna august 2014, Banca Portugaliei aplicase BES o măsură de rezoluție constând în transferul parțial al activităților sale către banca-punte Novo Banco, care va continua fără întrerupere activitățile curente ale BES, această măsură fiind considerată o măsură de reorganizare, în sensul articolului 2 din Directiva 2001/24.

27. La 29 decembrie 2015, Banca Portugaliei a adoptat două decizii de modificare și de clarificare a anexei 2 la decizia din luna august 2014 (denumite în continuare „deciziile din 29 decembrie 2015”), prin care se preciza printre altele că, începând cu această dată, „creanțele și despăgubirile legate de pretinsa anulare a anumitor clauze din contractele de împrumut în care BES era creditorul” nu au fost transmise către Novo Banco.

28. În luna ianuarie 2017, C.F.O. a solicitat Novo Banco Spania rambursarea sumelor percepute de BES Spania în temeiul clauzei „prag” din contractul său de împrumut ipotecar.

29. Prin scrisoarea din 21 martie 2017, Novo Banco a respins această cerere pentru motivul că banca acționase în deplină transparență în ceea ce privește informațiile referitoare la această clauză „prag”, care fusese semnată la 24 noiembrie 2006, cu alte cuvinte înainte de semnarea actului notarial de împrumut ipotecar.

30. La 4 mai 2017, C.F.O. a introdus o acțiune împotriva Novo Banco Spania având ca obiect constatarea nulității, pentru caracter abuziv, a clauzei „prag” cuprinse în contractul de împrumut ipotecar încheiat cu BES Spania și obligarea Novo Banco Spania la rambursarea sumelor plătite în mod nejustificat în temeiul acestei clauze.

31. Novo Banco Spania s-a opus acțiunii, invocând o excepție întemeiată pe lipsa calității procesuale pasive, pentru motivul că creanța care s-ar fi putut naște în favoarea C.F.O., constând în restituirea sumelor percepute de BES Spania în temeiul aplicării clauzei „prag”, nu fusese transferată către Novo Banco prin măsurile de reorganizare adoptate de Banca Portugaliei în privința BES.

32. Atât instanța de prim grad de jurisdicție, cât și, în apel, Audiencia Provincial (Curtea Provincială, Spania) au respins excepția invocată de Novo Banco Spania și au admis acțiunea formulată de C.F.O.

33. Novo Banco Spania a formulat recurs în fața Tribunal Supremo (Curtea Supremă), care a admis cererea de intervenție a Băncii Portugaliei și a Fondului de rezoluție în susținerea recursului.

34. Într-o primă etapă, instanța de trimitere amintește că, deși deciziile Băncii Portugaliei din luna august 2014 și din 29 decembrie 2015 sunt considerate măsuri de reorganizare, în sensul Directivei 2001/24[11], și deși acestea sunt susceptibile să afecteze terții, nu a avut loc nicio publicare a acestor decizii, contrar a ceea ce ar impune articolul 6 alineatele (1)-(4) din directiva menționată. În această privință, instanța respectivă subliniază că informațiile comunicate de Banca Portugaliei pe site-ul său internet, în limbile engleză și portugheză, precum și mass-mediei spaniole cu privire la criza BES și la crearea Novo Banco erau foarte generale și nu permiteau clienților în cauză să identifice pasivele excluse de la transferul de patrimoniu și să ia cunoștință de limitarea drepturilor lor pe care o implica această excludere. În plus, instanța menționată arată că nici avizul publicat de Banca Spaniei, menționat la punctul 26 din prezentele concluzii, nu ar îndeplini condițiile impuse de această dispoziție.

35. Această lipsă a publicării în condițiile impuse de dispoziția menționată a împiedicat cvasitotalitatea clienților BES Spania care au reședința în Spania să introducă o acțiune împotriva deciziilor Băncii Portugaliei și i-a determinat să introducă acțiuni împotriva Novo Banco Spania în cursul cărora aceasta a invocat însă lipsa calității procesuale pasive pentru motivul că măsurile de reorganizare nu ar fi transferat obligația de rambursare a sumelor plătite de acești clienți ca urmare a aplicării unei clauze abuzive.

36. Instanța de trimitere are îndoieli că articolul 6 alineatul (5) din Directiva 2001/24, potrivit căruia măsurile de reorganizare se aplică și își produc efectele indiferent de măsurile de publicitate prevăzute la alineatele (1)-(3) ale acestei dispoziții, poate acoperi o nepublicare prelungită în statul membru gazdă a limitărilor sau a privărilor de drepturi pe care măsurile menționate le impun clienților entității în cauză, precum și a căilor de atac și a modalităților acestora de care dispun clienții respectivi.

37. Prin urmare, ea ridică problema dacă obligația de recunoaștere, în statul membru gazdă, a efectelor măsurilor de reorganizare adoptate în statul membru de origine, prevăzută la articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2001/24, poate fi conformă cu principiul protecției jurisdicționale efective consacrat la articolul 47 din cartă, cu interzicerea oricărei discriminări pe motiv de cetățenie prevăzute la articolul 21 alineatul (2) din aceasta, precum și cu principiul securității juridice, atunci când asemenea măsuri nu au fost publicate în condițiile impuse de articolul 6 alineatele (1)-(4) din această directivă.

[11] Ea face trimitere la Hotărârea din 29 aprilie 2021, Banco de Portugal și alții (C-504/19, denumită în continuare „Hotărârea Banco de Portugal și alții”, EU:C:2021:335).

38. Într-o a doua etapă, instanța de trimitere arată că răspunsul dat de Novo Banco Spania la reclamația formulată de C.F.O. nu repunea în discuție transferul răspunderii pentru pasiv, în special obligația de rambursare a sumelor achitate de C.F.O. către BES Spania, în temeiul aplicării unei clauze „prag”, considerată ulterior ca fiind abuzivă. Dimpotrivă, Novo Banco Spania ar fi răspuns pe fond, subliniind că „banca a acționat în deplină transparență”, într-un moment în care era controlată de Fondul de rezoluție, care era el însuși un organism public dependent de Banca Portugaliei. În consecință, C.F.O. ar fi introdus acțiunea în justiție apreciind, cu deplină încredere, că Novo Banco Spania, în calitate de sucursală a unei instituții bancare controlate de o autoritate publică care acționează în temeiul dreptului Uniunii, ocupa într-adevăr poziția de creditor în contractul de împrumut ipotecar.

39. Prin urmare, această instanță ridică problema dacă, într-o situație în care un consumator, care are reședința în statul membru gazdă, și-a putut întemeia încrederea legitimă pe comportamentul băncii-punte, controlată de o autoritate publică a statului membru de origine, obligația de recunoaștere a efectelor măsurilor de reorganizare, prevăzută la articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2001/24, este conformă cu articolul 47 din cartă, precum și cu principiul securității juridice.

40. Într-o a treia etapă, instanța de trimitere ridică problema legalității, în raport cu dreptul Uniunii, în special cu articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13, a fragmentării raportului contractual care rezultă din măsurile de reorganizare în discuție în litigiul principal, și anume a faptului că consumatorul este ținut de obligațiile sale față de Novo Banco Spania, achitând acesteia din urmă ratele lunare ale contractului de împrumut ipotecar încheiat inițial cu BES Spania, în condițiile în care, în același timp, Novo Banco Spania este exonerată de obligația de a rambursa sumele care au fost percepute de BES Spania în temeiul clauzei „prag”, ceea ce conduce la faptul că acest consumator este ținut de clauza abuzivă menționată, întrucât nu ar putea recupera sumele respective de la BES, ținând seama de situația de insolvență a acesteia din urmă. Situația menționată ar putea constitui o ingerință disproporționată în dreptul de proprietate al acestui consumator, contrară articolului 17 din cartă.

41. În acest context, instanța de trimitere consideră îndoielnic faptul că drepturile consumatorilor nu prevalează asupra stabilității sistemului financiar [12].

42. În aceste condiții, Tribunal Supremo (Curtea Supremă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Este compatibilă cu dreptul fundamental la protecție jurisdicțională efectivă consacrat la articolul 47 din [cartă], cu principiul general al securității juridice, cu principiul egalității și cu principiul interzicerii oricărei discriminări pe motiv de cetățenie prevăzut la articolul 21 alineatul (2) din cartă o interpretare a articolului 3 alineatul (2) din Directiva [2001/24] care presupune recunoașterea, într-un stat membru gazdă, a efectelor unei decizii a autorității administrative competente din statul membru de origine care nu a fost publicată în condițiile prevăzute la articolul 6 alineatele (1)-(4) din [această directivă]?

[12] Ea face trimitere la Hotărârea din 21 decembrie 2016, Gutiérrez Naranjo și alții (C-154/15, C-307/15 și C-308/15, denumită în continuare „Hotărârea Gutiérrez Naranjo și alții”, EU:C:2016:980), în care Curtea ar fi considerat ca fiind contrară articolului 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 o jurisprudență a Tribunal Supremo (Curtea Supremă) care limita efectele restitutorii ale anulării unor clauze „prag” din contractele încheiate de un profesionist cu un consumator, pentru a asigura stabilitatea sistemului financiar spaniol, care traversa atunci o criză gravă.

2) Este compatibilă cu dreptul fundamental la protecție jurisdicțională efectivă consacrat la articolul 47 din cartă și cu principiul general al securității juridice o interpretare a articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2001/24 care presupune recunoașterea, într-un stat membru gazdă, a efectelor unei decizii a autorității administrative competente din statul membru de origine prin care anumite obligații și răspunderi au fost excluse din transferul către o bancă-punte a activității obișnuite și a anumitor elemente patrimoniale ale băncii în privința căreia se aplică măsurile de reorganizare, în cazul în care comportamentul ulterior al băncii-punte, care este controlată de o autoritate publică ce aplică dreptul Uniunii, a creat clienților din statul membru gazdă încrederea legitimă că aceasta și-a asumat pasivul corespunzător răspunderilor și obligațiilor pe care banca supusă măsurii de reorganizare le avea față de clienții respectivi?

3) Este compatibilă cu dreptul fundamental de proprietate prevăzut la articolul 17 din cartă, cu principiul protecției ridicate a consumatorilor prevăzut la articolul 38 din cartă, cu articolul 6 alineatul (1) din [Directiva 93/13] și cu principiul general al securității juridice o interpretare a articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2001/24 care să presupună recunoașterea, într-un stat membru gazdă, a efectelor unei decizii a autorității administrative competente din statul membru de origine care transferă unei bănci-punte poziția de creditor în cadrul unui contract de împrumut ipotecar, dar care impune băncii neviabile obligația de a rambursa consumatorului împrumutat sumele percepută de bancă în temeiul unei clauze abuzive incluse în contractul respectiv?”

B. Cauza C-499/22

43. J.M.F.T. și M.H.D.S. au deschis un cont de titluri de valoare și au încheiat un contract de gestionare a portofoliilor de investiții cu BES Spania. La 3 octombrie 2007, aceștia au încheiat un contract financiar atipic (denumit în continuare „CFA”) cu BES Spania, care a ajuns la scadență la 11 octombrie 2014, dată la care a fost reziliat și lichidat de Novo Banco, care succedase între timp BES. De asemenea, ei au încheiat cu BES Spania, la 28 aprilie 2008, un contract privind un produs financiar structurat care a ajuns la scadență la 28 aprilie 2013 și care a fost lichidat în pierdere de BES Spania.

44. În luna august 2014, J.M.F.T. a primit mai multe comunicări din partea Novo Banco în care se menționa, în urma deciziilor adoptate de Banca Portugaliei cu privire la BES, continuitatea relațiilor bancare dintre clienții BES Spania și noua entitate Novo Banco Spania, precum și extrasul situației financiare a CFA.

45. La 17 aprilie 2017, J.M.F.T. și M.H.D.S. au introdus o acțiune împotriva Novo Banco având ca obiect, cu titlu principal, anularea celor două contracte financiare pentru eroare de consimțământ, ca urmare a informațiilor defectuoase care le-au fost furnizate de BES, precum și restituirea reciprocă a sumelor primite de fiecare parte, majorate cu dobânzi începând de la data fiecărei plăți, și, cu titlu subsidiar, despăgubirea pentru pierderile suferite prin achiziționarea celor două produse financiare, majorate cu dobânzi calculate la rata dobânzii legale începând de la data notificării acțiunii.

46. Novo Banco Spania s-a opus acțiunii, invocând o excepție întemeiată pe lipsa calității procesuale pasive, pentru motivul că creanța care s-ar fi putut naște în favoarea J.M.F.T. și a M.H.D.S., constând în restituirea sumelor plătite de aceștia din urmă pentru produsele financiare ca urmare a nulității posibile a contractelor sau în despăgubirea pentru pierderile suferite din

cauza faptului că acești clienți nu ar fi fost informați cu privire la riscurile instrumentelor financiare în cauză, nu fusese transferată către Novo Banco prin măsurile de reorganizare adoptate de Banca Portugaliei în privința BES.

47. Acțiunea a fost admisă în primă instanță.

48. În urma apelului declarat de Novo Banco Spania, Audiencia Provincial (Curtea Provincială) a admis apelul în măsura în care acesta privește contractul încheiat la 28 aprilie 2008, pentru motivul că acest contract fusese lichidat de BES Spania la 28 aprilie 2013, și anume înainte de crearea Novo Banco în cadrul măsurilor de reorganizare a BES. Era vorba, așadar, despre o operațiune care își epuizase efectele anterior acestor măsuri, astfel încât nicio obligație sau răspundere care rezulta din contractul menționat nu fusese transferată către Novo Banco.

49. În schimb, Audiencia Provincial (Curtea Provincială) a respins apelul în măsura în care privește CFA, a cărui gestionare și a cărui lichidare în luna octombrie 2014 au fost asigurate de Novo Banco. Această instanță a arătat de asemenea că decizia din luna august 2014 nu excludea de la transfer un produs structurat precum CFA, ci titlurile de creanță emise de unitățile BES. Ea a adăugat că precizările aduse prin deciziile ulterioare ale Băncii Portugaliei erau lipsite de relevanță, întrucât contractul fusese declarat scadent și fusese lichidat anterior.

50. Sesizat cu recursuri împotriva acestei hotărâri formulate de J.M.F.T. și M.H.D.S., pe de o parte, și de Novo Banco Spania, susținută de Banca Portugaliei și de Fondul de rezoluție, pe de altă parte, Tribunal Supremo (Curtea Supremă) motivează cererea de decizie preliminară în același mod ca pentru cauza C-498/22 [13].

51. În aceste condiții, Tribunal Supremo (Curtea Supremă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Este compatibilă cu dreptul fundamental la protecție jurisdicțională efectivă consacrat la articolul 47 din [cartă], cu principiul general al securității juridice, cu principiul egalității și cu principiul interzicerii oricărei discriminări pe motiv de cetățenie prevăzut la articolul 21 alineatul (2) din cartă o interpretare a articolului 3 alineatul (2) din Directiva [2001/24] care presupune recunoașterea, într-un stat membru gazdă, a efectelor unei decizii a autorității administrative competente din statul membru de origine care nu a fost publicată în condițiile prevăzute la articolul 6 alineatele (1)-(4) din [această directivă]?

2) Este compatibilă cu dreptul fundamental la protecție jurisdicțională efectivă consacrat la articolul 47 din cartă și cu principiul general al securității juridice o interpretare a articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2001/24 care presupune recunoașterea, într-un stat membru gazdă, a efectelor unei decizii a autorității administrative competente din statul membru de origine prin care anumite obligații și răspunderi au fost excluse din transferul către o bancă-punte a activității obișnuite și a anumitor elemente patrimoniale ale băncii în privința căreia se aplică măsurile de reorganizare, în cazul în care comportamentul ulterior al băncii-punte, care este controlată de o autoritate publică ce aplică dreptul Uniunii, a creat clienților din statul membru gazdă încrederea legitimă că aceasta și-a asumat pasivul corespunzător răspunderilor și obligațiilor pe care banca supusă măsurii de reorganizare le avea față de clienții respectivi?

[13] A se vedea punctele 34-40 din prezentele concluzii.

3) Este compatibilă cu dreptul fundamental de proprietate prevăzut la articolul 17 din cartă, cu principiul protecției ridicate a consumatorilor prevăzut la articolul 38 din cartă și cu principiul general al securității juridice o interpretare a articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2001/24 care să presupună recunoașterea, într-un stat membru gazdă, a efectelor unei decizii a autorității administrative competente din statul membru de origine, care transferă unei bănci-punte poziția de creditor în cadrul relațiilor contractuale încheiate de banca ce face obiectul măsurilor de reorganizare, dar care nu impune băncii obligația de a rambursa clientului sumele plătite de acesta pentru contractele care au fost reziliate în urma unei erori de consimțământ rezultate din informațiile deficitare furnizate de bancă?"

C. Cauza C-500/22

52. La 17 noiembrie 2014, societatea Proyectos, Obras y Servicios de Badajoz SL (denumită în continuare „POSB") a cumpărat de pe piața secundară o obligațiune de rang superior „Senior Bond NB 6,875 % maturity July 2016", cu scadență la 15 iulie 2016.

53. Obligațiunea menționată fusese emisă de BES, însă, la momentul cumpărării sale de către POSB, prin intermediul unei firme de investiții, acest titlu de creanță nesubordonat făcea parte din patrimoniul Novo Banco, la care fusese transferat în temeiul deciziei din luna august 2014.

54. În luna iulie 2015, Novo Banco a plătit către POSB un venit aferent randamentelor obligațiunii corespunzătoare anuității 2014-2015.

55. Atunci când obligațiunea a ajuns la scadență la 15 iulie 2016, Novo Banco nici nu a achitat randamentele obligațiunii aferente anuității 2015-2016, nici nu a restituit POSB valoarea nominală a acestei obligațiuni.

56. Ca răspuns la reclamația acesteia din urmă, Novo Banco a arătat că refuzul plății se întemeia pe deciziile din 29 decembrie 2015 prin care s-a „retransferat" pasivul legat de obligațiunea menționată de la Novo Banco către BES. Astfel, aceste decizii prevedeau printre altele „retransferul" obligațiunilor nesubordonate de la Novo Banco către BES, inclusiv a drepturilor și a răspunderilor care decurg printre altele din „Senior Bond NB 6,875 % maturity July 2016".

57. La 25 iunie 2017, POSB a introdus o acțiune împotriva Novo Banco având ca obiect plata randamentelor obligațiunii corespunzătoare anuității 2015-2016 și restituirea sumei corespunzătoare valorii nominale a obligațiunii.

58. Novo Banco s-a opus acțiunii, invocând o excepție întemeiată pe lipsa calității procesuale pasive pentru motivul că pasivul legat de această obligațiune fusese „retransferat" către BES.

59. Atât instanța de prim grad de jurisdicție, cât și, în apel, Audiencia Provincial (Curtea Provincială) au respins excepția invocată de Novo Banco și au admis acțiunea.

60. Sesizat cu un recurs formulat de Novo Banco Spania, susținută de Banca Portugaliei și de Fondul de rezoluție, Tribunal Supremo (Curtea Supremă) arată printre altele că deținerea unui titlu de creanță nesubordonat conferă POSB protecția dreptului fundamental de proprietate recunoscut la articolul 17 din cartă. Or, „retransferul" către BES al răspunderilor și al obligațiilor legate de acest titlu de creanță ar determina, în practică, o privare de dreptul său de proprietate, dat fiind că BES este o bancă neviabilă, privată de activele sale. Această privare, fără o despăgubire justă în timp util, poate constitui de asemenea o încălcare a principiului securității

juridice [14].

61. În aceste condiții, Tribunal Supremo (Curtea Supremă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Este compatibilă cu dreptul fundamental la protecție jurisdicțională efectivă consacrat la articolul 47 din [cartă], cu principiul general al securității juridice, cu principiul egalității și cu principiul interzicerii oricărei discriminării pe motiv de cetățenie prevăzut la articolul 21 alineatul (2) din cartă o interpretare a articolului 3 alineatul (2) din Directiva [2001/24] care presupune recunoașterea, într-un stat membru gazdă, a efectelor unei decizii a autorității administrative competente din statul membru de origine care nu a fost publicată în condițiile prevăzute la articolul 6 alineatele (1)-(4) din [această directivă]?

2) Este compatibilă cu dreptul fundamental de proprietate consacrat la articolul 17 din cartă și cu principiul general al securității juridice o interpretare a articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2001/24 care presupune recunoașterea, într-un stat membru gazdă, a efectelor unei decizii a autorității administrative competente din statul membru de origine, prin care obligațiile și răspunderile care rezultă din obligațiunea nesubordonată achiziționată de un terț au fost transferate din nou către banca neviabilă supusă măsurilor de reorganizare, în cazul în care respectivele obligații și răspunderi se aflau în patrimoniul băncii-punte?”

62. Prin Decizia președintelui Curții din 29 septembrie 2022, cauzele C-498/22, C-499/22 și C-500/22 au fost conexate pentru buna desfășurare a procedurii scrise și orale, precum și în vederea pronunțării hotărârii.

63. C.F.O., J.M.F.T. și M.H.D.S., Novo Banco Spania, Banca Portugaliei, guvernul spaniol și guvernul portughez, precum și Comisia Europeană au depus observații scrise.

64. C.F.O., POSB, Novo Banco Spania, Banca Portugaliei, guvernul spaniol și guvernul portughez, precum și Consiliul Uniunii Europene, Comisia și Parlamentul European au participat la ședința care a avut loc la 26 octombrie 2023, în cursul căreia au răspuns la întrebările cu solicitare de răspuns oral adresate de Curte.

IV. Analiză

A. Cu privire la prima întrebare din cauzele C-498/22, C-499/22 și C-500/22

65. În fiecare dintre cele trei cauze, instanța de trimitere solicită Curții să stabilească dacă este conformă cu dreptul fundamental la protecție jurisdicțională efectivă consacrat la articolul 47 din cartă, cu principiul general al securității juridice, precum și cu principiul egalității și cu principiul interzicerii oricărei discriminări pe motiv de cetățenie prevăzut la articolul 21 alineatul (2) din cartă o interpretare a articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2001/24 care presupune recunoașterea, într-un stat membru gazdă, a efectelor unei decizii a autorității administrative competente din statul membru de origine care nu a fost publicată în condițiile prevăzute la articolul 6 alineatele (1)-(4) din această directivă.

[14] A se vedea punctele 34-37 din prezentele concluzii pentru motivarea primei întrebări preliminare.

66. Cu alte cuvinte, instanța de trimitere urmărește să afle care sunt efectele lipsei publicării, prevăzută la acest articol 6, a extrasului din decizia națională prin care se impune măsura de reorganizare de către autoritățile administrative sau judiciare ale statului membru de origine, de către administrator sau de către orice altă persoană abilitată să facă acest lucru în statul membru de origine, în JO și în două ziare de circulație națională din fiecare stat membru gazdă.

67. Mai întâi, trebuie să se precizeze că, potrivit articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2001/24, această publicare trebuie să aibă loc cu două condiții: pe de o parte, măsura de reorganizare trebuie să poată afecta drepturile terților într-un stat membru gazdă și, pe de altă parte, trebuie să fie posibilă o cale de atac în statul membru de origine împotriva deciziei prin care se impune măsura. Ambele condiții par să fie îndeplinite în speță, întrucât există o cale de atac în Portugalia împotriva măsurii de reorganizare [15], iar reclamanții din litigiile principale sunt creditori afectați de această măsură.

68. În continuare, din însuși modul de redactare a acestui articol 6 alineatul (1) rezultă că această publicare este destinată să protejeze dreptul creditorilor din statele membre gazdă la o cale de atac împotriva măsurii de reorganizare în fața instanței competente din statul membru de origine, întrucât acesta se termină cu formularea: „în special cu scopul de a facilita exercitarea dreptului la calea de atac în timp util”.

69. În sfârșit, utilizarea pluralului, precum și modul de redactare a considerentelor (11) și (12) ale Directivei 2001/24 ar fi putut lăsa impresia că trebuiau protejate toate căile de atac ale creditorilor, împotriva măsurii de reorganizare înseși, dar și împotriva debitorului lor. Totuși, condiția referitoare la existența unei căi de atac împotriva măsurii de reorganizare nu permite o interpretare extensivă a drepturilor la căi de atac pe care publicarea trebuie să le protejeze. Astfel, publicarea nu este obligatorie atunci când nu există o cale de atac împotriva măsurii de reorganizare în statul membru de origine. Or, în această ipoteză, creditorii au în aceeași măsură drepturi pe care le pot exercita împotriva debitorului lor. În plus, natura informațiilor care trebuie publicate potrivit articolului 6 alineatul (4) din această directivă, și anume un extras din decizie care să specifice „obiectul și baza legală a deciziei adoptate, termenele de exercitare a căilor de atac, indicând cu precizie și claritate data expirării acestor termene și adresa completă a autorităților sau instanței competente să judece calea de atac”, consolidează interpretarea potrivit căreia căile de atac în discuție sunt cele îndreptate împotriva măsurii de reorganizare, iar nu toate căile de atac posibile ale creditorilor împotriva instituției de credit sau a băncii-punte.

70. Această interpretare este singura de natură să asigure o coerență cu principiile stabilite la articolul 3 alineatul (2) și la articolul 6 alineatul (5) din Directiva 2001/24. Din această primă dispoziție rezultă că măsurile de reorganizare produc efecte, fără formalități, inclusiv față de terți, în întreaga Uniune din momentul în care produc efecte în statul membru în care au fost luate. A doua dispoziție prevede că măsurile de reorganizare se aplică indiferent de publicarea prevăzută la articolul 6 alineatele (1)-(3) din această directivă și își produc toate efectele față de creditori.

71. Aceste principii reflectă în mod concret obiectivul urmărit de Directiva 2001/24, care este o directivă de recunoaștere reciprocă a efectelor unei măsuri de reorganizare adoptate într-un stat membru de origine în celelalte state membre gazdă, în care sunt stabilite sucursale, având drept corolar aplicarea principiilor unicității și universalității procedurii (o singură instanță

[15] A se vedea articolul 145 N din Regimul general al instituțiilor de credit și al societăților financiare.

competentă și un singur drept aplicabil, cele ale statului membru de origine) [16], cu unele excepții, în special în cazul unor proceduri în curs în statul membru gazdă care rămân reglementate doar de legislația statului membru gazdă [17].

72. În plus, notificarea individuală a creditorilor nu este prevăzută, la articolul 7 din această directivă, decât dacă legislația statului membru de origine impune declararea unei creanțe în vederea recunoașterii sale sau prevede notificarea obligatorie a măsurii de reorganizare creditorilor care au domiciliul, reședința obișnuită sau sediul statutar în acel stat. Rezultă de aici, așa cum am arătat deja la punctele 68 și 69 din prezentele concluzii, că notificarea menționată nu are ca scop să protejeze toate căile de atac ale creditorilor împotriva debitorului, ci să se asigure că acești creditori își vor putea exercita drepturile în cadrul măsurii respective potrivit dreptului național al statului membru de origine.

73. Astfel, în general, Directiva 2001/24 nu tratează căi de atac individuale ale creditorilor împotriva instituției de credit sau a băncii-punte, în ipoteza unei măsuri de reorganizare, cu excepția cazului în care este vorba despre anumite contracte sau drepturi (printre altele contract de muncă, drepturi privind un bun imobil înregistrat într-un registru public, anumite drepturi reale, drepturi întemeiate pe o clauză de rezervă de proprietate [18]) sau dacă este vorba despre o cauză aflată pe rol care rămâne reglementată de legislația statului membru gazdă în care cauza se află pe rol [19].

74. În cauzele principale, este cert că publicarea impusă de articolul 6 din această directivă nu a fost realizată și, prin urmare, se ridică problema sancțiunii pentru această nepublicare.

75. Mai multe ipoteze sunt prezentate de diferiții intervenienți în fața Curții. Unii susțin că, în lipsa publicării, măsura de reorganizare ar fi lipsită de efecte în afara statului membru de origine. Comisia adaugă că această sancțiune nu s-ar aplica decât după trecerea unui anumit termen legat de constrângerile inerente termenelor de publicare în JO. Alții susțin că lipsa unei publicări în conformitate cu articolul 6 din Directiva 2001/24 nu are incidență întrucât a fost realizată o publicitate în conformitate cu articolul 83 din Directiva 2014/59.

76. Considerăm că prima ipoteză referitoare la lipsa efectelor măsurilor de reorganizare în statele membre gazdă este contrară literei Directivei 2001/24 și nu corespunde obiectivului acesteia, care este acela de a asigura o recunoaștere reciprocă a măsurilor menționate, având drept corolar aplicarea principiilor unității și universalității procedurilor. În plus, nu este posibil să existe efecte imediate, dar care să persiste doar o „anumită perioadă”, timpul necesar pentru publicarea în JO. Astfel, în lipsa publicării sau în cazul publicării tardive, ar fi imposibil să se determine data la care recunoașterea reciprocă ar înceta să își producă efectele. Așadar, acest termen aproximativ ar contraveni în mod direct obiectivelor Directivei 2001/24 de refacere a viabilității instituțiilor de credit [20].

77. În ceea ce privește a doua ipoteză, care constă în înlocuirea publicării prevăzute la articolul 6 din Directiva 2001/24 cu cea prevăzută la articolul 83 alineatul (4) din Directiva 2014/59, considerăm că aceasta nu este compatibilă nici cu articolul 117 din directiva respectivă, care

[16] A se vedea considerentele (4) și (16) ale Directivei 2001/24, precum și Hotărârile din 24 octombrie 2013, LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, punctul 49), și Banco de Portugal și alții (punctul 33).

[17] A se vedea articolul 32 din Directiva 2001/24.

[18] A se vedea articolele 20-27 din Directiva 2001/24.

[19] A se vedea articolul 32 din Directiva 2001/24 și Hotărârea Banco de Portugal și alții.

[20] A se vedea considerentul (6) al Directivei 2001/24.

modifică articolul 1 din Directiva 2001/24 pentru a preciza, la un nou alineat (5), că „[a]rticolele 4 și 7 din prezenta directivă nu se aplică în cazul în care se aplică articolul 83 din Directiva [2014/59]”. Rezultă că, *a contrario*, publicarea prevăzută la articolul 6 din Directiva 2001/24 trebuie să aibă loc chiar dacă este realizată publicitatea prevăzută la articolul 83 din Directiva 2014/59. În consecință, problema dacă Directiva 2014/59 este aplicabilă *ratione temporis* în speță este lipsită de relevanță.

78. Pe de altă parte, în lipsa unei precizări de ordin procedural prevăzute de dreptul Uniunii pentru confirmarea unui drept și conform unei jurisprudențe constante a Curții, revine ordinii juridice interne a fiecărui stat membru atribuția de a prevedea modalitățile procedurale destinate să asigure protecția drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii. Aceste modalități nu trebuie să fie însă mai puțin favorabile decât căile similare de natură internă (principiul echivalenței) și nu trebuie să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității) [21].

79. Or, astfel cum am arătat deja, publicarea prevăzută la articolul 6 din Directiva 2001/24 asigură protecția dreptului de a contesta măsura de reorganizare în fața instanței din statul membru de origine ca urmare a recunoașterii reciproce pe care o pune în aplicare această directivă. În ipoteza în care o asemenea cale de atac ar fi introdusă de reclamanții din litigiile principale, instanța portugheză ar trebui să țină seama de lipsa publicării prevăzute la acest articol 6 pentru a aprecia dacă lipsa respectivă nu a făcut practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea căii de atac menționate în raport cu normele naționale referitoare la termenul de exercitare a căilor de atac împotriva acestui tip de decizie.

80. Această analiză este confirmată de analiza genezei articolului 6 din Directiva 2001/24. Astfel, în proiectul inițial al Consiliului [22], în primul rând, publicarea în JO și notificările individuale erau lăsate la aprecierea autorităților competente din țara de origine a instituției de credit în cauză. În al doilea rând, se arăta că măsurile de reorganizare se aplicau indiferent de măsurile de publicitate și își produceau toate efectele față de creditori. În al treilea rând, cu excepția cazului unei notificări individuale, termenele de introducere a căii de atac curgeau de la data publicării în JO. Astfel, spre deosebire de proiectul inițial, momentul de la care începe să curgă termenul de introducere a căii de atac a fost lăsat la aprecierea statelor membre în cadrul autonomiei lor procedurale, însă cu respectarea principiilor echivalenței și efectivității.

81. Consiliul și Parlamentul au intervenit în ședință pentru a aminti că Directiva 2001/24 era rezultatul a 15 ani de negocieri și că măsurile de armonizare au apărut abia în Directiva 2014/59. Acestea au adăugat, pe de o parte, că mecanismul de recunoaștere reciprocă instituit avea ca scop să permită punerea în aplicare rapidă și coerentă a unor măsuri de urgență destinate să evite efectele în lanț și să asigure stabilitatea sistemului financiar [23], în special continuitatea funcțiilor esențiale ale băncii și protecția fondurilor publice, și, pe de altă parte, că le revenea statelor membre sarcina de a asigura o publicitate suficientă măsurilor adoptate. Ele au precizat că publicitatea stabilită la articolul 83 alineatul (4) din această directivă era adecvată pentru informarea terților din celelalte state membre. Intervenția lor avea ca scop să demonstreze compatibilitatea mecanismelor instituite prin Directiva 2001/24 cu dreptul primar.

[21] A se vedea Hotărârea din 14 ianuarie 2010, Kyrian (C-233/08, EU:C:2010:11, punctul 62 și jurisprudența citată), precum și Hotărârea din 20 septembrie 2018, Rudigier (C-518/17, EU:C:2018:757, punctul 61 și jurisprudența citată).

[22] Propunere de directivă a Consiliului privind coordonarea actelor cu putere de lege și a actelor administrative referitoare la reorganizarea și lichidarea instituțiilor de credit [COM(85) 788 final].

[23] Ele au făcut trimitere în această privință la Hotărârea din 19 iulie 2016, Kotnik și alții (C-526/14, EU:C:2016:570, punctele 68 și 69).

82. Interpretarea articolelor 3 și 6 din Directiva 2001/24 pe care o propunem demonstrează această compatibilitate [24].

83. Chiar dacă publicarea prevăzută la articolul 6 din Directiva 2001/24 nu urmărește să protejeze drepturile la alte căi de atac decât cea îndreptată împotriva măsurii de reorganizare, reclamanții din litigiile principale se află într-o situație care intră sub incidența dreptului Uniunii. Astfel, recunoașterea reciprocă a măsurilor de reorganizare pusă în aplicare prin această directivă a condus la extinderea efectelor creării băncii-punte Novo Banco în Portugalia la sucursala sa spaniolă, această creare fiind însoțită de un transfer doar parțial al activelor și al pasivelor BES către banca-punte și către sucursalele sale. În acest sens, drepturile reclamanților din litigiile principale au fost afectate, întrucât pretinsele creanțe ale acestora nu au fost transferate, *in fine*, către sucursala spaniolă, Novo Banco Spania, a băncii-punte. În consecință, ei pot invoca dreptul la protecție jurisdicțională efectivă, astfel cum este garantată de articolul 47 din cartă, principiul general al securității juridice și cel al interzicerii oricărei discriminări pe motiv de cetățenie, astfel cum este impusă de articolul 21 alineatul (2) din cartă.

84. În ceea ce privește protecția jurisdicțională efectivă, Curtea a amintit că efectivitatea controlului jurisdicțional garantat la articolul 47 primul paragraf din cartă impune printre altele ca persoana interesată să își poată apăra drepturile în cele mai bune condiții posibile și să decidă în deplină cunoștință de cauză dacă este util să sesizeze instanța competentă cu o acțiune îndreptată împotriva unei anumite entități [25].

85. În lipsa unei sancțiuni prevăzute de dreptul Uniunii pentru lipsa publicării, astfel cum este prevăzută la articolul 6 din Directiva 2001/24 care, amintim, nu are ca obiectiv informarea tuturor creditorilor cu privire la modalitățile căilor de atac ale acestora împotriva instituției de credit, revine instanței sarcina de a aplica dreptul său național și de a ține seama de ansamblul informațiilor disponibile de natură să faciliteze alegerea creditorului în limitele stabilite de principiile echivalenței și efectivității.

86. Or, mai întâi, astfel cum a arătat guvernul spaniol în observațiile sale scrise, o dispoziție a dreptului spaniol prevede publicarea în *Boletín Oficial del Estado* în cazul unei măsuri de reorganizare ce vizează o instituție de credit având o sucursală în Spania [26]. În continuare, clienții din cauzele C-498/22 și C-499/22 au fost informați cu privire la crearea băncii-punte prin scrisorile adresate de Novo Banco prin care li s-a comunicat continuarea relației comerciale cu o bancă scutită de riscurile care amenințau durabilitatea BES. În sfârșit, independent de aspectul dacă Directiva 2014/59 este aplicabilă în speță, instanța națională trebuie să țină seama de informațiile publicate în temeiul articolului 83 alineatul (4) din această directivă pentru a evalua capacitatea justițiabilului de a se decide cu privire la exercitarea unei căi de atac.

87. Atunci când Curtea s-a pronunțat într-o altă cauză referitoare la crearea băncii-punte Novo Banco, în ceea ce privește o procedură în curs la data la care creanța vizată de litigiul în cauză a fost „retransferată” către BES, cu efect retroactiv de la o dată anterioară celei la care a fost introdusă calea de atac, prin deciziile din 29 decembrie 2015, aceasta a statuat că justițiabilul dispunea, la 4 februarie 2015, de toate informațiile necesare pentru a lua în deplină cunoștință de cauză o decizie cu privire la introducerea unei astfel de acțiuni, precum și pentru a identifica cu certitudine persoana împotriva căreia aceasta din urmă trebuia îndreptată [27]. Cu această ocazie,

[24] A se vedea punctele 78 și 79 din prezentele concluzii.

[25] A se vedea Hotărârea Banco de Portugal și alții (punctul 57 și jurisprudența citată).

[26] A se vedea articolul 19 din Legea 6/2005 privind reorganizarea și lichidarea instituțiilor de credit.

[27] A se vedea Hotărârea Banco de Portugal și alții (punctul 53).

Curtea a recunoscut de asemenea posibilitatea statului membru de origine de a modifica, chiar cu efect retroactiv, regimul juridic aplicabil măsurilor de reorganizare [28]. Ea a concluzionat totuși că articolul 3 alineatul (2) și articolul 32 din Directiva 2001/24, citite în lumina articolului 47 primul paragraf din cartă, trebuiau interpretate în sensul că se opuneau recunoașterii, fără nicio altă condiție, a efectelor măsurii ulterioare de reorganizare prin care „se retransfera" creanța către BES, atunci când o asemenea recunoaștere conducea la faptul că Novo Banco își pierde, cu efect retroactiv, calitatea procesuală pasivă în cadrul procedurii aflate pe rol, repunând astfel în discuție hotărâri judecătorești intervenite deja în favoarea reclamantei [29].

88. Însă, acțiunile în justiție din cauzele principale au fost introduse în fața instanței spaniole într-un context foarte diferit, întrucât acestea au fost introduse după determinarea debitorului creanțelor invocate prin măsurile de reorganizare (inclusiv prin deciziile din 29 decembrie 2015) și, în consecință, într-un cadru juridic stabilizat și pertinent. În consecință, revenea reclamanților din litigiile principale sarcina de a determina care dintre Novo Banco Spania sau BES Spania era debitoarea lor, ținând seama de informațiile disponibile atât în temeiul legislației naționale, cât și în temeiul aplicării voluntare a articolului 83 alineatul (4) din Directiva 2014/59.

89. În realitate, măsura de reorganizare nu a schimbat identitatea debitorului lor, dar situația financiară a acestuia, din cauza căreia a fost luată măsura menționată, a adus atingere valorii pretinsei creanțe a acestora. În plus, reclamanții respectivi nu arată motivul pentru care o procedură ar fi fost imposibilă împotriva BES Spania. Prin urmare, dreptul lor la o cale de atac nu a fost repus în discuție ca urmare a măsurii de reorganizare.

90. În ceea ce privește principiul nediscriminării garantat la articolul 21 din cartă, nu se susține că dispozițiile naționale aplicabile în speță se aplică în mod diferit după cum justițiabilul are o cetățenie sau alta.

91. În ceea ce privește principiul securității juridice, Curtea amintește că, potrivit unei jurisprudențe constante, acest principiu impune, pe de o parte, ca normele de drept să fie clare și precise și, pe de altă parte, ca aplicarea lor să fie previzibilă pentru justițiabili, mai ales atunci când ele pot produce consecințe defavorabile pentru persoanele fizice și pentru întreprinderi. Mai precis, principiul menționat impune ca o reglementare să permită persoanelor interesate să cunoască cu exactitate întinderea obligațiilor pe care le instituie în sarcina lor și ca ele să aibă posibilitatea să își cunoască în mod neechivoc drepturile și obligațiile și să acționeze în consecință [30].

92. În speță, este clar, potrivit dispozițiilor Directivei 2001/24, că există o recunoaștere în Spania a efectelor măsurii de reorganizare adoptate în Portugalia și că îi revine justițiabilului sarcina de a verifica dispozițiile precise ale măsurii de reorganizare pentru a se asigura care este debitorul său în urma transferului parțial al pasivelor către banca-punte nou creată.

93. Pentru toate aceste motive, propunem Curții să răspundă că articolul 3 alineatul (2) și articolul 6 din Directiva 2001/24, citite în lumina articolului 21 alineatul (2) și a articolului 47 primul paragraf din cartă, trebuie interpretate în sensul că nu se opun, în lipsa publicării prevăzute la articolul 6 alineatul (1) din această directivă, recunoașterii, într-un alt stat membru decât statul membru de origine, a efectelor unei măsuri de reorganizare prin care s-a creat o bancă-punte cu o transmitere parțială a obligațiilor și a răspunderilor, înainte de introducerea

[28] A se vedea Hotărârea Banco de Portugal și alții (punctul 61 și jurisprudența citată).

[29] A se vedea Hotărârea Banco de Portugal și alții (punctul 66 și dispozitivul).

[30] A se vedea Hotărârea Banco de Portugal și alții (punctul 51 și jurisprudența citată).

unei acțiuni în justiție având ca obiect recunoașterea și plata unei creanțe deținute inițial față de instituția bancară care a făcut obiectul acestei măsuri de reorganizare, cu condiția respectării principiilor echivalenței și efectivității, aspect a cărui verificare este de competența instanței de trimitere.

B. Cu privire la a doua întrebare din cauzele C-498/22 și C-499/22

94. Instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la aspectul dacă este conformă cu dreptul fundamental la protecție jurisdicțională efectivă consacrat la articolul 47 din cartă și cu principiul general al securității juridice interpretarea articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2001/24 care presupune recunoașterea, într-un stat membru gazdă, a efectelor unei decizii a autorității competente din statul membru de origine prin care anumite obligații și răspunderi au fost excluse din transferul către o bancă-punte a activității obișnuite și a anumitor elemente patrimoniale ale băncii în privința căreia se aplică măsurile de reorganizare, în cazul în care comportamentul ulterior al băncii-punte, care este controlată de o autoritate publică ce aplică dreptul Uniunii, a creat clienților din statul membru gazdă încrederea legitimă că aceasta și-a asumat pasivul corespunzător răspunderilor și obligațiilor pe care banca supusă măsurii de reorganizare le avea față de clienții respectivi.

95. Răspunsul la această întrebare necesită să se analizeze în prealabil posibilitatea reclamanților din litigiile principale de a invoca principiul protecției încrederii legitime în favoarea lor.

96. Astfel, potrivit jurisprudenței Curții, principiul protecției încrederii legitime se înscrie printre principiile fundamentale ale Uniunii [31]. Curtea a precizat că dreptul de a se prevala de principiul protecției încrederii legitime aparține oricărui justițiabil pe care o instituție a Uniunii, prin furnizarea unor asigurări precise, l-a determinat să nutrească speranțe întemeiate. În schimb, nu se poate invoca încălcarea acestui principiu în lipsa acestor asigurări [32]. Ea a admis de asemenea că principiul menționat trebuie respectat de statele membre atunci când pun în aplicare dreptul Uniunii [33], inclusiv prin intermediul autorităților administrative naționale [34].

97. În speță, reclamanții din litigiile principale apreciază că, pe de o parte, controlul Novo Banco, la momentul creării sale, de către Banca Portugaliei, care a fost la originea măsurilor de reorganizare, și, pe de altă parte, precizarea din scrisorile adresate de Novo Banco cu privire la continuarea relațiilor contractuale pe care le aveau cu BES au putut genera o încredere legitimă a acestora în ceea ce privește întinderea obligațiilor Novo Banco Spania față de ei.

98. Totuși, a considera Novo Banco Spania drept o autoritate administrativă care pune în aplicare dreptul Uniunii, în condițiile în care, în primul rând, controlul exercitat de Banca Portugaliei este temporar și face parte din măsura de reorganizare care constă în crearea unei bănci-punte și în care, în al doilea rând, aceasta a fost creată sub forma unei instituții de credit de drept privat lipsite de orice putere exorbitantă față de dreptul comun în vederea îndeplinirii unei misiuni de

[31] A se vedea Hotărârea din 7 iunie 2005, VEMW și alții (C-17/03, EU:C:2005:362, punctul 73 și jurisprudența citată), precum și Hotărârea din 14 martie 2013, Agrargenossenschaft Neuzelle (C-545/11, EU:C:2013:169, punctul 23 și jurisprudența citată).

[32] A se vedea Hotărârea din 16 decembrie 2020, Consiliul și alții/K. Chrysostomides & Co. și alții (C-597/18 P, C-598/18 P, C-603/18 P și C-604/18 P, EU:C:2020:1028, punctul 178, precum și jurisprudența citată).

[33] A se vedea Hotărârea din 11 iulie 2002, Marks & Spencer (C-62/00, EU:C:2002:435, punctul 44 și jurisprudența citată).

[34] A se vedea Hotărârea din 22 septembrie 2022, Admiral Gaming Network și alții (C-475/20-C-482/20, EU:C:2022:714, punctul 62), precum și Hotărârea din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899, punctul 39 și jurisprudența citată).

serviciu public, depășește ceea ce a admis Curtea în materie de încredere legitimă [35]. Astfel, Curtea a statuat că un operator nu poate invoca principiul protecției încrederii legitime față de furnizorul său pentru a se prevala de un drept de deducere a taxei pe valoarea adăugată (TVA) aferente intrărilor [36].

99. În orice caz, pe de o parte, scrisorile adresate clienților BES în care se preciza că Novo Banco era aceeași bancă cu BES și că relația cu banca nu se modifica în niciun fel și, pe de altă parte, comportamentul Novo Banco Spania, care a răspuns în anul 2017 reclamantului din litigiul principal în cauza C-498/22 că nu era eligibil pentru rambursarea solicitată având în vedere lipsa caracterului abuziv al clauzei criticate și care a lichidat unul dintre cele două contracte deținute de reclamanții din litigiul principal în cauza C-499/22, nu sunt suficiente pentru a defini asigurări precise care să poată fundamenta o încredere legitimă în faptul că Novo Banco Spania își va asuma întregul pasiv al BES Spania, în ceea ce privește răspunderea contractuală sau precontractuală.

100. Astfel, scrisorile nu făceau decât să anunțe continuarea relației comerciale dintre clienți și bancă, precizând în același timp că riscurile care amenințau durabilitatea BES fuseseră înlăturate și că noua bancă era eliberată de activele problematice ale BES. În plus, faptul de a contesta calitatea de clauză abuzivă nu echivalează cu a consimți la asumarea răspunderii pentru această clauză. De asemenea, lichidarea la scadență a unui CFA nu poate oferi asigurarea că banca își va asuma răspunderea precontractuală legată de contractul respectiv. În acest sens, împărtășim opinia avocatei generale Kokott din Concluziile sale prezentate în cauza Banco de Portugal și alții [37] cu privire la crearea Novo Banco, potrivit căreia „[î]n orice caz, simpla împrejurare că [această bancă] a devenit (cel puțin parțial) succesoarea BES […] și că […] a continuat să gestioneze portofoliul de acțiuni al reclamantei nu ar putea […] să creeze o încredere legitimă în faptul că Novo Banco preia de asemenea obligațiile de garantare pentru consilierea în investiții incorecte […] furnizată de BES, anterioare asumării acestei relații comerciale”.

101. Pe de altă parte, pentru a aprecia legitimitatea asigurărilor furnizate, trebuie să se țină seama de contextul creării unei bănci-punte destinate remedierii dificultăților BES. Astfel, Curtea a statuat că, chiar și în prezența unei situații susceptibile să genereze o încredere legitimă, un interes public peremptoriu se putea opune adoptării unor măsuri tranzitorii pentru situațiile născute anterior intrării în vigoare a noii reglementări, dar care nu și-au încheiat încă evoluția și că obiectivul care consta în a asigura stabilitatea sistemului financiar, evitând totodată cheltuieli publice excesive și minimizând denaturările concurenței, constituia un interes public superior de această natură [38]. Ea a dedus de aici că principiul protecției încrederii legitime putea fi invocat în susținerea unei contestații referitoare la o comunicare a Comisiei privind sectorul bancar, dar că acesta nu se opunea anumitor puncte din această comunicare legate de o condiție de repartizare a sarcinilor în rândul acționarilor și al creditorilor subordonați în vederea autorizării unui ajutor de stat [39].

102. Din ansamblul acestor elemente rezultă că reclamanții din litigiile principale nu pot invoca o încălcare a principiului protecției încrederii legitime în privința Novo Banco Spania.

35 A se vedea Hotărârea din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899), în ceea ce privește o agenție pentru finanțarea investițiilor rurale și o agenție de plăți și intervenție în agricultură.

36 A se vedea Hotărârea din 21 februarie 2018, Kreuzmayr (C-628/16, EU:C:2018:84, punctul 47).

37 C-504/19, EU:C:2020:943, punctul 82.

38 A se vedea Hotărârea din 19 iulie 2016, Kotnik și alții (C-526/14, EU:C:2016:570, punctele 68 și 69).

39 A se vedea Hotărârea din 19 iulie 2016, Kotnik și alții (C-526/14, EU:C:2016:570, punctele 40 și 80).

103. Propunem Curții să răspundă la a doua întrebare din cauzele C-498/22 și C-499/22 că articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2001/24, citit în lumina articolului 47 din cartă și a principiului general al securității juridice, trebuie interpretat în sensul că particularii nu pot invoca principiul protecției încrederii legitime în privința unei bănci-punte, organism de drept privat lipsit de prerogative exorbitante față de dreptul comun, creată cu titlu de măsură de reorganizare a unei bănci ai cărei clienți erau inițial, pentru a angaja răspunderea acestei bănci-punte în temeiul obligațiilor precontractuale și contractuale legate de contractele încheiate cu banca supusă măsurii de reorganizare.

C. Cu privire la a treia întrebare din cauzele C-498/22 și C-499/22, precum și la a doua întrebare din cauza C-500/22

104. Prin intermediul acestor întrebări, instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la compatibilitatea cu dreptul de proprietate, astfel cum este garantat de articolul 17 din cartă, cu principiul securității juridice, cu principiul protecției ridicate a consumatorilor, astfel cum este prevăzut la articolul 38 din cartă, precum și cu articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 a unei interpretări a articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2001/24 care presupune recunoașterea, în statul membru gazdă, a unei decizii a autorității administrative competente care prevede crearea unei bănci-punte și menținerea în pasivul băncii neviabile a obligației de rambursare a dobânzilor percepute în temeiul unei clauze abuzive sau de plată a sumelor datorate în temeiul unei răspunderi precontractuale sau contractuale.

105. Cu titlu introductiv, dorim să menționăm că în cauza C-499/22 reclamanții din litigiul principal contestă calitatea informării precontractuale furnizate de BES Spania înainte de semnarea CFA, indicându-se că instanța de apel a apreciat că celălalt contract, semnat la 28 aprilie 2008, ajunsese la termen înainte de crearea Novo Banco și că, prin urmare, nicio răspundere legată de acest contract nu putea fi transferată.

1. Cu privire la compatibilitatea cu dreptul de proprietate, astfel cum este garantat de articolul 17 din cartă

106. În ceea ce privește compatibilitatea cu dreptul de proprietate, astfel cum este garantat de articolul 17 din cartă, problemă ridicată în cele trei cereri de decizie preliminară, trebuie amintit că Curtea a admis deja compatibilitatea creării băncii-punte Novo Banco și a consecințelor sale cu acest articol în cazul acționarilor și a titularilor de obligațiuni subordonate [40].

107. Amintim că, potrivit articolului 17 alineatul (1) din cartă, orice persoană are dreptul de a deține în proprietate, de a folosi, de a dispune și de a lăsa moștenire bunurile pe care le-a dobândit în mod legal. Nimeni nu poate fi lipsit de bunurile sale decât pentru o cauză de utilitate publică, în cazurile și condițiile prevăzute de lege și în schimbul unei despăgubiri juste acordate în timp util pentru pierderea pe care a suferit-o. Folosința bunurilor poate fi reglementată prin lege în limitele impuse de interesul general. În conformitate cu legătura creată de articolul 52 alineatul (3) din cartă între drepturile pe care le prevede și cele protejate de Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale [41] atunci când acestea corespund,

[40] A se vedea Hotărârea din 5 mai 2022, BPC Lux 2 și alții (C-83/20, denumită în continuare „Hotărârea BPC 2 și alții”, EU:C:2022:346).

[41] Semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, denumită în continuare „CEDO”.

articolul 17 din cartă trebuie interpretat ținând seama de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la articolul 1 din Protocolul nr. 1 la CEDO, care consacră protecția dreptului de proprietate ca prag minim de protecție [42].

108. Curtea a amintit că protecția conferită de articolul 17 din cartă se aplică unor drepturi care au o valoare patrimonială din care rezultă, având în vedere ordinea juridică respectivă, o poziție juridică stabilită care permite o exercitare autonomă a acestor drepturi de către și în beneficiul titularului lor [43]. Ea trage concluzia că obligațiunile negociabile pe piețele de capital erau astfel de drepturi care puteau beneficia de această protecție, așa cum reiese din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la articolul 1 din Protocolul nr. 1 la CEDO [44].

109. Prin urmare, apreciem că criteriul pertinent pentru analizarea acestei probleme în raport cu dreptul de proprietate este acela dacă situația în discuție în fiecare cauză privește un drept din care rezultă o poziție juridică stabilită care permite o exercitare autonomă a acestor drepturi de către și în beneficiul titularului lor.

110. Astfel cum am arătat deja la punctul 108 din prezentele concluzii, o obligațiune negociabilă, inclusiv o obligațiune de rang superior precum în cauza C-500/22, constituie, potrivit Curții, un drept care poate beneficia de protecția garantată de articolul 17 din cartă.

111. Considerăm că același lucru este valabil în ceea ce privește creanța în discuție în cauza C-498/22. Astfel, această creanță legată de obligația unei bănci de a restitui dobânzile percepute în temeiul unei clauze „prag” cuprinse într-un contract de împrumut ipotecar, obligație care rezultă dintr-o jurisprudență a Curții întemeiată pe articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 [45], constituie un drept din care rezultă în mod vădit o poziție juridică stabilită, întrucât efectele restitutorii nu pot fi limitate în timp la perioada ulterioară declarării caracterului abuziv al clauzei respective. Această analiză este conformă și cu criteriile reținute de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, întrucât noțiunea de „bunuri” care pot beneficia de protecția dreptului de proprietate, prevăzut la articolul 1 din Protocolul nr. 1 la CEDO, poate include atât „bunuri actuale”, cât și valori patrimoniale, inclusiv creanțe, în temeiul cărora reclamantul poate pretinde că are cel puțin o „speranță legitimă” de a obține exercitarea efectivă a unui drept de proprietate [46]. În speță, clauzele „prag” au fost calificate drept abuzive, iar efectul restitutoriu trebuie să fie complet, fără a putea fi limitat în timp în temeiul jurisprudenței Curții.

112. În schimb, pentru creanța invocată în cauza C-499/22, și anume o despăgubire datorată ca urmare a lipsei unei informări precontractuale, avem îndoieli că un reclamant care invocă o asemenea creanță poate beneficia de protecția articolului 17 din cartă. Astfel, această creanță invocată nu corespunde unei poziții juridice stabilite, întrucât lipsa informării precontractuale trebuie să facă obiectul unei aprecieri judiciare.

113. În plus, potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, o creanță reprezentând dreptul la despăgubiri poate avea o valoare patrimonială dacă se demonstrează că aceasta are un temei suficient în dreptul intern, de exemplu că este confirmată de o jurisprudență

[42] A se vedea Hotărârea BPC Lux 2 și alții (punctul 37 și jurisprudența citată).

[43] A se vedea Hotărârea BPC Lux 2 și alții (punctul 39 și jurisprudența citată).

[44] A se vedea Hotărârea BPC Lux 2 și alții (punctele 40 și 41, precum și jurisprudența citată).

[45] A se vedea Hotărârea Gutiérrez Naranjo și alții.

[46] A se vedea Hotărârea Curții EDO din 2 mai 2013, Panteliou-Darne și Blantzouka împotriva Greciei (CE:ECHR:2013:0502JUD002514308, § 28 și jurisprudența citată).

consacrată a instanțelor[47]. Dar este necesar totuși ca persoana care o invocă să poată avea o speranță legitimă. Or, jurisprudența acestei Curți, pe de o parte, indică faptul că reclamanții nu au o „speranță legitimă” atunci când nu se poate considera că dețineau în mod suficient stabilit o creanță imediat exigibilă și, pe de altă parte, nu are în vedere existența unei „contestații reale” sau a unei „pretenții care poate fi apărată” ca fiind un criteriu care permite să se statueze că există o „speranță legitimă” protejată de articolul 1 din Protocolul nr. 1 la CEDO[48]. Ea precizează că o simplă speranță nu constituie o speranță legitimă în lipsa unei hotărâri care să fi dobândit autoritate de lucru judecat[49]. Considerăm că creanța invocată în cauza C-499/22 nu îndeplinește aceste condiții, iar eventualii săi titulari nu pot beneficia de protecția proprietății garantată de articolul 17 din cartă.

114. Din moment ce numai creanțele în discuție în cauzele C-498/22 și C-500/22, stabilite în mod legal, intră în domeniul de aplicare al articolului 17 din cartă, trebuie să se examineze dacă protecția garantată de articolul menționat se poate aplica acestor creanțe.

115. Curtea s-a pronunțat deja cu privire la compatibilitatea cu articolul 17 din cartă a măsurii de reorganizare a BES, și anume transferul parțial al unor elemente de activ și de pasiv către o bancă-punte nou creată, adoptată în conformitate cu reglementarea în discuție în litigiile principale, statuând că această măsură de reorganizare trebuia analizată ca o reglementare a folosinței bunurilor care răspunde unor obiective de interes general recunoscute de Uniune în sensul articolului 52 alineatul (1) din cartă, precum asigurarea stabilității sistemului bancar al zonei euro în ansamblul ei și evitarea unui risc sistemic[50].

116. În speță, nu se contestă compatibilitatea a însești măsurii naționale de creare a băncii-punte și de transfer de active, ci a faptului că în Spania a devenit aplicabilă, în temeiul recunoașterii reciproce a unei măsuri de reorganizare adoptate în Portugalia, repartizarea în pasivul băncii neviabile, pe de o parte, a obligației de restituire a dobânzilor percepute în temeiul unei clauze „prag” dintr-un contract de împrumut ipotecar (cauza C-498/22) și, pe de altă parte, a obligațiilor și a răspunderilor legate de o obligațiune de rang superior (cauza C-500/22).

117. Totuși, considerăm că poate fi urmat același raționament. Astfel, în realitate, mecanismul recunoașterii reciproce nu are incidență asupra pretinsei atingeri aduse dreptului de proprietate. În plus, decizia de a nu transfera aceste creanțe în pasivul băncii-punte nu se aseamănă cu o privare de dreptul de proprietate (întrucât pierderea valorii acestor creanțe invocate împotriva BES rezultă din incapacitatea acesteia de a-și îndeplini obligațiile, iar nu din măsura de reorganizare), ci cu o reglementare a folosinței sale[51].

118. În definitiv, trebuie să se examineze dacă această reglementare a avut loc în limitele impuse de interesul general potrivit articolului 17 alineatul (1) a treia teză din cartă.

119. În ceea ce privește obligația de restituire a dobânzilor, pe de o parte, măsura de reorganizare care implică această restricție privind dreptul de proprietate a fost decisă în conformitate cu legea portugheză și răspunde aceluiași interes general precum cel care a condus la măsura creării unei

47 A se vedea Hotărârea Curții EDO din 6 octombrie 2005, Draon împotriva Franței (CE:ECHR:2005:1006JUD000151303, § 65 și jurisprudența citată).

48 A se vedea Hotărârea Curții EDO din 6 octombrie 2005, Draon împotriva Franței (CE:ECHR:2005:1006JUD000151303, § 68 și jurisprudența citată).

49 A se vedea decizia cu privire la admisibilitate a Curții EDO din 19 octombrie 2004, Caisse régionale de crédit agricole mutuel Nord de France împotriva Franței (CE:ECHR:2004:1019DEC005886700).

50 A se vedea Hotărârea BPC Lux 2 și alții (punctele 44-55 și jurisprudența citată).

51 A se vedea Hotărârea BPC Lux 2 și alții (punctul 48).

bănci-punte care nu are sens decât dacă se efectuează o sortare a pasivelor și a activelor băncii neviabile pentru a permite menținerea stabilității sistemului financiar și evitarea unui risc sistemic. Prin urmare, considerăm că, în cadrul marjei de apreciere recunoscute statelor membre, măsura de reorganizare nu depășește limitele impuse de interesul general. În ceea ce privește obligațiunea de rang superior, pe de altă parte, poate fi reluată analiza efectuată de Curte în Hotărârea BPC Lux 2 și alții cu privire la creditorii obligatari [52].

120. În consecință, argumentul referitor la atingerea adusă dreptului de proprietate trebuie înlăturat pentru toți creditorii.

2. Cu privire la compatibilitatea cu principiul securității juridice

121. În ceea ce privește compatibilitatea cu principiul securității juridice, am amintit, la punctul 91 din prezentele concluzii, conținutul pe care Curtea îl dă acestui principiu. În plus, Curtea a precizat deja că principiul securității juridice se impune cu o rigoare deosebită în cazul în care o reglementare poate avea implicații financiare [53].

122. Totuși, considerăm că însuși principiul măsurii de reorganizare care constă în crearea unei bănci-punte presupune efectuarea unei sortări între pasivele și activele transferate către noua structură. Astfel, măsurile de reorganizare definite de articolul 2 a șaptea liniuță din Directiva 2001/24 sunt cele destinate menținerii sau restabilirii situației financiare a unei instituții de credit și care ar putea afecta drepturile preexistente ale unor terți, inclusiv măsuri care implică posibilitatea unei reduceri a creanțelor.

123. În speță, autoritatea competentă portugheză a ales să nu transfere anumite obligațiuni (cauza C-500/22) și anumite riscuri juridice (cauzele C-498/22 și C-499/22). Desigur, ea a raționat din punct de vedere contabil, iar nu juridic, dar acest lucru era autorizat de legislația națională, aceasta permițând chiar un „retransfer” al pasivelor către BES, operațiune admisă de Curte [54].

3. Cu privire la compatibilitatea cu principiul protecției consumatorilor și cu articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13

124. În ceea ce privește compatibilitatea cu principiul protecției consumatorilor, astfel cum este prevăzut la articolul 38 din cartă (cauzele C-498/22 și C-499/22) și la articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 (cauza C-498/22), considerăm că admisibilitatea întrebării din cauza C-499/22, care privește numai aplicarea articolului 38 din cartă, nu pare să ridice dificultăți. Astfel, după cum am arătat la punctul 83 din prezentele concluzii, reclamanții din litigiile principale se află într-o situație care intră sub incidența dreptului Uniunii din momentul în care le sunt opuse, în cadrul unei proceduri judiciare, efectele recunoașterii reciproce a măsurii de reorganizare decise în Portugalia.

125. Pe fond, reclamantul din litigiul principal în cauza C-498/22 se întemeiază pe jurisprudența Curții care a repus în discuție jurisprudența Tribunal Supremo (Curtea Supremă) din 9 mai 2013 care, ținând seama de dificultățile sectorului bancar, limitase în timp efectele restitutorii legate de constatarea pe cale judecătorească a caracterului abuziv al unei clauze conținute într-un contract

[52] A se vedea punctele 50-57 din această hotărâre.

[53] A se vedea Hotărârea Banco de Portugal și alții (punctul 52 și jurisprudența citată).

[54] A se vedea Hotărârea Banco de Portugal și alții (punctul 61 și jurisprudența citată).

încheiat de un profesionist cu un consumator doar la sumele plătite în mod nejustificat în aplicarea acestei clauze ulterior pronunțării deciziei care a constatat pe cale judecătorească acest caracter abuziv [55]. Astfel, în Hotărârea Gutiérrez Naranjo și alții, Curtea a statuat că articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că se opune unei asemenea jurisprudențe naționale [56].

126. Trebuie să se arate că, în această hotărâre, Curtea a recunoscut, în conformitate cu articolul 38 din cartă, care prevede un principiu al protecției consumatorilor, că, date fiind caracterul și importanța interesului public pe care îl constituie protecția consumatorilor, Directiva 93/13 impune statelor membre să prevadă mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către profesioniști [57]. Cu toate acestea Curtea a amintit de asemenea, în hotărârea menționată, că protecția consumatorului nu prezintă un caracter absolut [58].

127. Or, pe de altă parte, Curtea a subliniat că obiectivele care constau în asigurarea stabilității sistemului bancar și financiar, precum și în evitarea unui risc sistemic constituie obiective de interes general urmărite de Uniune [59]. În plus, în mai multe rânduri, Curtea a statuat că, deși există un interes general clar să se asigure o protecție puternică și consecventă a investitorilor, a acționarilor sau a creditorilor pe întreg teritoriul Uniunii, nu se poate considera că acest interes prevalează, în toate împrejurările, asupra interesului general de a asigura stabilitatea sistemului financiar [60].

128. În consecință, trebuie să se aprecieze în ce măsură interesul general care constă în asigurarea stabilității sistemului financiar poate sau nu poate împiedica protecția consumatorului în ipoteze precum cele prezentate instanței de trimitere.

129. În primul rând, reclamanții din litigiile principale și instanța de trimitere arată că, întrucât Tribunal Supremo (Curtea Supremă) s-a întemeiat pe dificultățile financiare ale băncilor pentru a limita în timp efectele restitutorii, Curtea a ținut seama, în Hotărârea Gutiérrez Naranjo și alții, în mod implicit, dar necesar, de implicațiile financiare asupra sistemului bancar pentru a acorda prioritate protecției consumatorului.

130. Totuși, nu putem urma acest raționament, întrucât, în cauzele principale, dificultățile s-au concretizat sub forma unei măsuri de reorganizare a cărei recunoaștere reciprocă în celelalte state membre a fost pusă în aplicare în temeiul dreptului Uniunii și, în consecință, trebuie să se efectueze o nouă apreciere.

131. Considerăm, în al doilea rând, că ipotezele în discuție în litigiile principale se disting în mod clar de cea în discuție în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Gutiérrez Naranjo și alții, întrucât aceasta privea protecția unui singur consumator. Astfel, în prezentele cauze, măsura de

55 A se vedea Hotărârea Gutiérrez Naranjo și alții (punctul 46).

56 A se vedea Hotărârea Gutiérrez Naranjo și alții (punctul 75 și dispozitivul).

57 A se vedea Hotărârea Gutiérrez Naranjo și alții (punctul 56 și jurisprudența citată).

58 A se vedea Hotărârea Gutiérrez Naranjo și alții (punctul 68).

59 A se vedea Hotărârea din 5 mai 2022, Banco Santander (Rezoluția bancară Banco Popular) (C-410/20, EU:C:2022:351, punctul 36 și jurisprudența citată).

60 A se vedea Hotărârea din 19 iulie 2016, Kotnik și alții (C-526/14, EU:C:2016:570, punctul 91), referitoare la investitori, precum și Hotărârea din 8 noiembrie 2016, Dowling și alții (C-41/15, EU:C:2016:836, punctul 54), referitoare la acționari și la creditori.

reorganizare a fost adoptată pentru a permite asigurarea stabilității sistemului financiar și, prin urmare, *in fine*, a protecției sistemice a tuturor celorlalți consumatori, clienți ai băncii și în general a sistemului bancar.

132. În al treilea rând, protecția consumatorului nu merge până la a-i garanta restituirea dobânzilor percepute în plus în cazul falimentului băncii debitoare, ceea ce este un subiect diferit de cel legat de limitarea în timp a efectelor restitutorii.

133. În concluzie, considerăm că, în speță, protecția consumatorilor nu poate prevala asupra interesului general de a asigura stabilitatea sistemului financiar.

134. De asemenea, Comisia a avut în vedere în observațiile sale că creanța reprezentând dobânzi percepute în plus a reclamanților din litigiul principal în cauza C-498/22 ar putea face obiectul unei compensări cu cuantumul ratelor lunare pe care aceștia continuă să le plătească Novo Banco Spania în temeiul articolului 23 alineatul (1) din Directiva 2001/24, care prevede că punerea în aplicare a unor măsuri de reorganizare nu afectează dreptul unui creditor de a invoca compensarea creanței sale cu creanța instituției de credit, în cazul în care este permisă o asemenea compensare de către legea aplicabilă creanței instituției de credit. Totuși, această dispoziție nu pare să fie aplicabilă în speță întrucât, pe de o parte, la data măsurii de reorganizare, creanța reprezentând dobânzi percepute în plus nu exista, întrucât Hotărârea Gutiérrez Naranjo și alții nu fusese pronunțată, și, pe de altă parte, debitorul creanței reprezentând dobânzi scadente, netransferată către Novo Banco Spania, nu este același cu creditorul ratelor lunare.

135. Având în vedere aceste elemente, propunem Curții să răspundă că articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2001/24 și articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13, citite în lumina articolelor 17 și 38 din cartă și a principiului general al securității juridice, trebuie interpretate în sensul că nu se opun recunoașterii, într-un stat membru gazdă, a efectelor unei decizii a autorității administrative competente din statul membru de origine care prevede, cu titlu de măsură de reorganizare, crearea unei bănci-punte și menținerea în pasivul băncii neviabile a obligației de rambursare a dobânzilor percepute în temeiul unei clauze abuzive sau de plată a sumelor datorate în temeiul unei răspunderi precontractuale sau contractuale.

V. Concluzie

136. Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, propunem Curții să răspundă Tribunal Supremo (Curtea Supremă, Spania) după cum urmează:

1) Articolul 3 alineatul (2) și articolul 6 din Directiva 2001/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 aprilie 2001 privind reorganizarea și lichidarea instituțiilor de credit, citite în lumina articolului 21 alineatul (2) și a articolului 47 primul paragraf din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene,

   trebuie interpretate în sensul că

   nu se opun, în lipsa publicării prevăzute la articolul 6 alineatul (1) din această directivă, recunoașterii, într-un alt stat membru decât statul membru de origine, a efectelor unei măsuri de reorganizare prin care s-a creat o bancă-punte cu o transmitere parțială a obligațiilor și a răspunderilor, înainte de introducerea unei acțiuni în justiție având ca obiect recunoașterea și plata unei creanțe deținute inițial față de instituția bancară care a făcut obiectul acestei măsuri de reorganizare, cu condiția respectării principiilor echivalenței și efectivității.

2) Articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2001/24, citit în lumina articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale și a principiului general al securității juridice,

trebuie interpretat în sensul că

particularii nu pot invoca principiul protecției încrederii legitime în privința unei bănci-punte, organism de drept privat lipsit de prerogative exorbitante față de dreptul comun, creată cu titlu de măsură de reorganizare a unei bănci ai cărei clienți erau inițial, pentru a angaja răspunderea acestei bănci-punte în temeiul obligațiilor precontractuale și contractuale legate de contractele încheiate cu banca supusă măsurii de reorganizare.

3) Articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2001/24 și articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, citite în lumina articolelor 17 și 38 din Carta drepturilor fundamentale și a principiului general al securității juridice,

trebuie interpretate în sensul că

nu se opun recunoașterii, într-un stat membru gazdă, a efectelor unei decizii a autorității administrative competente din statul membru de origine care prevede, cu titlu de măsură de reorganizare, crearea unei bănci-punte și menținerea în pasivul băncii neviabile a obligației de rambursare a dobânzilor percepute în temeiul unei clauze abuzive sau de plată a sumelor datorate în temeiul unei răspunderi precontractuale sau contractuale.